

Російська версія війни гібридного типу. Енергетичні інтереси, мотиви, важелі

1. Глибинною сутністю гібридної війни є багатовимірною цілеспрямована полідеструкція, тобто руйнування однією державою іншої комплексним комбінованим застосуванням сил і засобів військового і невійськового характеру, але концентрованих на меті знищення противника не тільки і не тільки на полі бою, скільки шляхом підриву його життєвих потенціалів, насамперед, зсередини при певних діях ззовні.

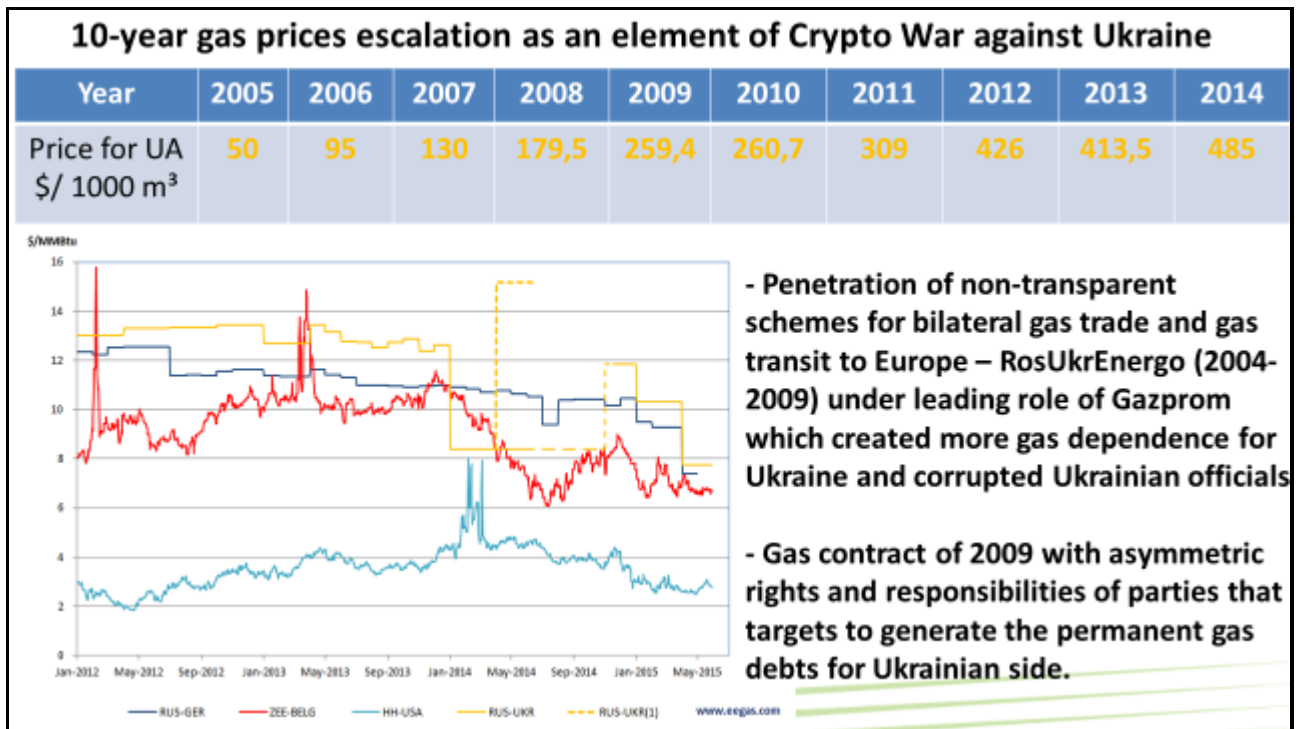
Гібресія має певну послідовність дій і етапність. Аналізуючи політику та дії Росії, ми у своїй роботі ввели поняття крипто-війни. Умовно нульовий етап, що передують агресії – крипто-війна. Крипто-війна є окремим етапом недружніх дій в неявному вигляді, війна яка не сприймається як така, своєрідна недовійна. Вона є обов'язковим етапом, що передують подальшим, але не є фазою самої гібридної війни. **Крипто-війна – це прихована форма поступового, систематичного і довготривалого нанесення шкоди противнику з метою максимального виснаження його потенціалу до часу, коли буде прийнято рішення про агресію класичного або гібридного типу.**

Росія веде доволі успішно крипто-війну не тільки проти України, але й проти ЄС, як слабкої ланки трансатлантичної спільноти. Приклади:

- торпедування підписання угод про асоціацію між країнами Східного партнерства та ЄС (успішно у випадках Вірменії та України у 2013-му)
- проштовхування газопровідних мегапроектів (Південний потік, Турецький потік, Болгарський потік, Північний потік -2) з метою підвищення залежності ЄС від постачання газу з РФ та обходу України, Білорусії та країн Балтії.
- блокування транзиту газових потоків з Центральної Азії до Європи через територію Росії, а також проектів постачання до ЄС газу з неросійських джерел по незалежних від неї маршрутах
- інтервенція в Сирію як каталізатор «міграційного генератора» для Європи у 2015 році.

2. Ключові етапи російської гібресії тою чи іншою мірою характеризуються енергетичними важелями, цілями та мотивами у діях агресора. Крипто-війна в українському випадку характеризується довготривалим застосування газового важеля впливу. У випадку України, базовим елементом крипто-війни став енергетичний, а точніше – газовий. Використовуючи гіпертрофовану залежність економіки України від постачань газу з РФ та збільшуючи ціну газу, РФ здійснювала систематичне та послідовне фінансове виснаження економіки України.

Паралельно нав'язувались непрозорі схеми газового бізнесу з корупційним підґрунтям, культивувалась корупція на вищих щаблях влади.

Крипто-війна є важливою підготовчою фазою для подальшого розгортання агресії гібридного типу. Вона може тривати досить довго – роками, виснажуючи економіку противника. Україна переплачувала Газпрому за придбаний у великих обсягах газ і недоотримуючи доходи внаслідок скорочення транзиту через її територію.

3. Оцінка енергетичної активності Росії виконувалася у Європі лише у системі бізнес-координат. Але ще 10 років тому у лютому 2006 року Емма Сімпсон з BBC написала статтю «**Russia wields the energy weapon**». Вона відзначила, що **енергоресурси наділяють Росію значною політичною силою і світ хоче побачити, як ця сила буде використовуватися**. Через 10 років ми можемо констатувати, що РФ доволі успішно використовує енергоресурси та інфраструктуру їх доставки для вирішення завдань геополітичного та гео економічного характеру. Аналіз поведінки Росії в 2000-х роках показує, що вона послідовно йшла до використання енергоресурсів як енергетичної зброї, ретельно маскуючи це під комерційні суперечки з покупцями російських вуглеводнів на пострадянському просторі. **Енергетична зброя є ефективною в умовах монополії зовнішніх поставок, профіциту трубопровідних потужностей, високих цін на енергоресурси, низьких температур взимку, коли зростаючий попит створює дефіцит палива.**

Якщо перейти до початку російської агресії проти України у 2014 році, то у діях Кремля були вагомі енергетичні мотиви. Враховуючи традиційну схильність Росії до створення антиконкурентних та монопольних схем, окупація Кримського півострова дала Росії вирішення низки питань стратегічного характеру:

- ліквідація перспективних проектів видобутку газу на шельфі Чорного моря, ініційованих Україною із залученням провідних світових гравців;
- витіснення з північного сектора Чорного моря провідних американських і європейських нафтогазових компаній – конкурентів російських держкомпаній;
- позбавлення України доступу до основної частини шельфових родовищ газу і перспективних запасів вуглеводнів в Чорному морі;

4. Якщо екстраполювати російські підходи на відносини з ЄС, то нескладно дійти висновку, яким є їх російське бачення в критично важливому для Європи газовому секторі.

Росія активно намагається дискредитувати історичний маршрут транзиту газу до Європи через Україну, діючи різними засобами – пропаганда про застарілість та ненадійність ГТС України, «громадянську війну» в Україні, крадіжки газу та інші нісенітниці. А у 2014 -му році з початком гібридної війни мали місце й диверсійні дії на газопроводі Уренгой - Помари – Ужгород, що були замасковані під технічні інциденти. Однак, завдяки унікальності ГТС України, високому рівню інтерконектингу, це не спричинило за собою переривання поставок газу в ЄС ні на секунду.

Диверсійний почерк проявився і в іншій країні – Туреччині, яка позиціонується Москвою як новий маршрут для транзиту вуглеводнів до Європи з неросійських джерел та в обхід Росії.

«Чомусь» влітку 2015 року РПК, яка історично є проектом Першого Головного управління КДБ СРСР (зовнішньої розвідки), вирішила підірвати усі основні трубопроводи на сході Туреччини. Раптове розмороження Карабахського конфлікту на початку квітня 2016 року, як і демонстративні пуски ракет по Сирії з акваторії Каспійського моря у жовтні 2015-го є посланнями Європі та країнам Каспійського регіону, а також провідним західним компаніям, що інвестують там у видобуток газу та нафти, про готовність Росії будь-якої миті взяти під свій контроль чи просто перервати реалізацію проектів постачання газу та нафти з Центральної Азії та Азербайджану до ЄС.

5. Амбіції Росії мають глобальний характер, але передусім вони концентруються на сусідніх регіонах та країнах, які в Москві вважають конкурентами в енергетичній сфері та які мають великі поклади вуглеводнів. Москва реалізує біпаралельну стратегію. З одного боку Росія хоче збільшити енергетичну залежність Європи від її вуглеводнів. Це досягається шляхом настійливої реалізації проектів створення безтранзитних трубопровідних систем.

З іншого боку – шляхом нейтралізації конкурентів, тим більше, коли сьогоднішні конкуренти – це вчорашні радянські республіки, які інерційно в Москві вважаються «своїми». Виходячи з наших досліджень, можу констатувати, що такі країни як Казахстан, Туркменістан, Азербайджан перебувають під загрозою або державного перевороту, що може бути ініційованим РФ задля встановлення повного контролю над конкурентом, або російської агресії гібридного типу з метою хаотизації конкурента й занепаду його видобувного сектору й експорту.

Хоча Алжир не є сусідом Росії й позиціонується в Москві як антрикризовий партнер в Північній Африці та на Близькому Сході, тим не менше, Москва зацікавлена в дестабілізації Алжиру третього за обсягом після РФ та Норвегії постачальника газу до ЄС, й скороченні ним газового експорту, який вона буде готова замінити своїм газом.

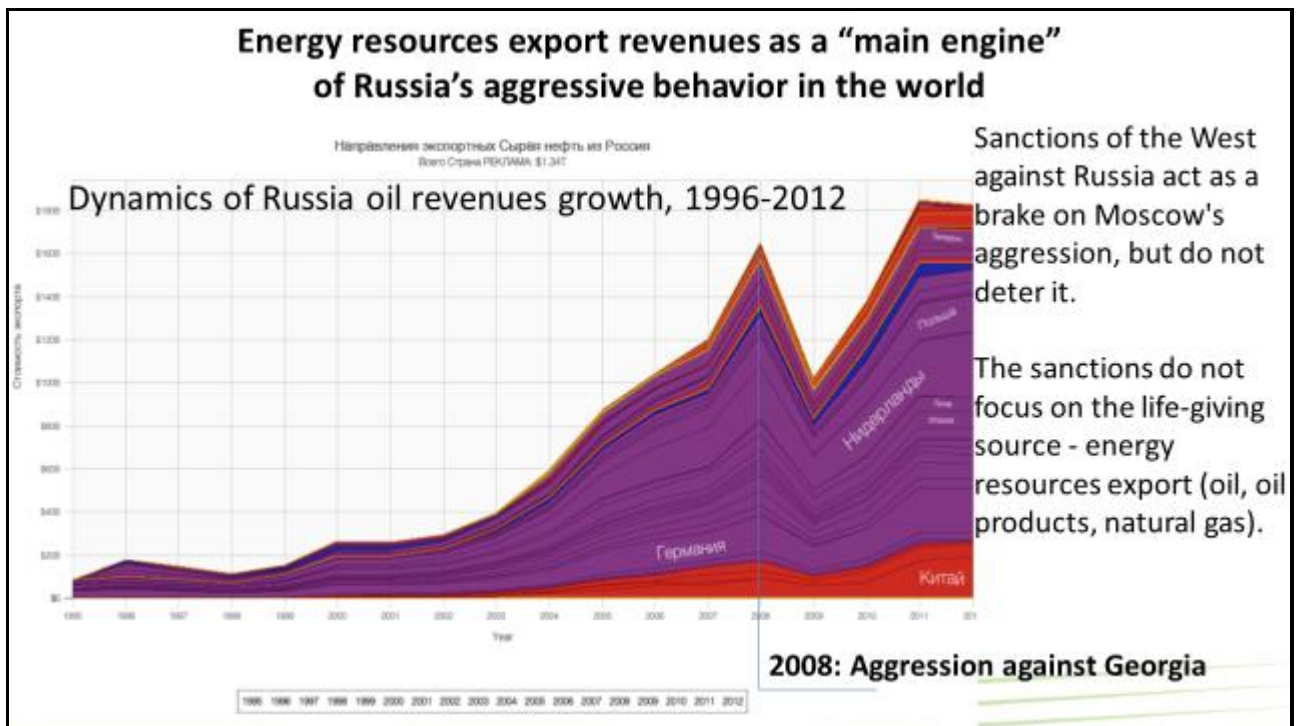
Не слід недооцінювати амбіції Росії в Арктиці, яку вона традиційно вважає своєю. По обсягу запасів вуглеводнів Арктика переважає Перську затоку, причому основні запаси газу знаходяться в Євро-Арктичному регіоні. Також неабияке значення має контроль над Північним морським шляхом з огляду на тенденцію звільнення Арктичного океану від криги внаслідок глобального потепління. Росія вже зараз має перевагу в Арктиці й реалізує програму нарощування своєї присутності, як в воєнному, так і в енергетичному вимірах. Не виключено, що архіпелаг Шпіцберген або ж Свальбард як його називають у Норвегії чи Грумант як його іменують у Росії, може виявитись першою територією російської експансії в Арктиці у XXI столітті.

Arctic energy and military ambitions of the RF: control over 25-30% of global hydrocarbon deposits and the Arctic Passage

- Increase of the icebreaker fleet (actual 6 nuclear + 20 diesel-electric) on 3 nuclear new generation icebreaker in 2017, 2019, 2020.
- Restoration of the closed Air Forces bases, and creating of new ones.
- Reinforcement of the Northern Fleet of the RF
- Establishing of the separate North Command Center of the Armed Forces General Staff of the RF.
- Formation of the group of forces with a strength of 10-12 thousands people.
- Advanced adaptation of equipment and special forces to the Arctic conditions
- Enhancement of reconnaissance in the Arctic region

6. Коли поглянути на енергетичну та економічну статистику, то можна впевнитись, що мотор російської агресії живиться нафто- і газодоларами, які РФ отримує в якості доходів від експорту енергоресурсів. Тут же можна знайти й відповідь чому західні санкції недостатньо ефективні. Західні санкції проти Росії гальмують агресію Москви, але не стримують її. Ці санкції не зачепили живильне джерело агресії – експорт енергетичних ресурсів.

7. Найбільші ризики для України в зимовому сезоні 2015-2016 р.р. були пов'язані з електроенергетикою. Загроза, яка позначилась – це кібер-атаки на об'єкти ОЕС України. 23 грудня 2015 року ОЕС України була піддана масованій кібер-атаці. Слід, однак, відзначити, що стійкість ОЕС виявилась більшою, ніж уявлялось. Я не буду заглиблюватися у кібер-тематику, лише зазначу, що за висновком американських експертів, які оцінювали ситуацію, *«хакери, які атакували українські електростанції ... ретельно планували напад протягом багатьох місяців. Спочатку вони провели розвідку внутрішніх мереж, потім добули дані операторів, а потім зробили синхронну атаку»*. Тому, кібер-захист критично важливої енергетичної інфраструктури в умовах гібридної агресії РФ проти України набуває високої пріоритетності. А для ЄС і НАТО так само, і особливо, для Німеччини. Енергомережі ФРН перебувають під загрозою масованих кібер-атак, особливо, в зимовий період. Штучно створений блек-аут може поставити хрест на подальшому розвитку відновлювальної енергетики в ФРН. Натомість Росія готова запропонувати більше газу й реалізацію «Північного потоку -2», на що німецька сторона вже й так згодна, не розуміючи глибинних мотивів Росії.

Висновки.

Росія використовуватиме проксі-методи для прихованої протидії європейським спробам диверсифікувати постачання енергоресурсів до ЄС та реалізувати проекти постачання газу з неросійських джерел.

Потрібний посилений моніторинг російської активності всередині країн-членів НАТО та ЄС. Росія, за логікою війни нового покоління, багато в чому буде діяти зсередини, а не ззовні, в тому числі використовуючи лоббістські та корупційні механізми, напрацьовані за останні десятиліття вуглеводневих постачань до Європи.

Росія буде діяти на кібер-ураження європейських енергетичних мереж, намагаючись спровокувати масштабний блек-аут.

Для зупинення російської агресії необхідне поєднання низьких цін на нафту та жорсткі санкції іранського зразка (обмеження ЄС на закупку російської нафти, відключення від SWIFT, тощо), а також відмова ЄС від політично мотивованих проектів типу газопроводу Nord Stream-2, **які являють собою не тільки проекти експорту газу до ЄС, але й експорту корупції.**

SOME CONCLUSIONS:

“Disarmament” of Russia’s energy policy should be conducted by means of:

- **Rejection by the EU of politically motivated gas pipelines projects (Nord Stream 2);**
- **More gas from non-Russian sources (Iran, Turkmenistan, Azerbaijan) via non-Russian routes (via Turkey);**
- **More LNG deliveries from North America to the EU instead gas from Russia;**
- **More oil import to the EU from non-Russian sources instead Urals.**

More securitization of the S. Caucasus, Caspian and C. Asian regions is needed to provide protection of the future gas flows to Europe.

NATO should strengthen its intelligence capacities with regard to potential of the RF to use the mass destruction weapon in the hybrid way.

Hybrid Warfare Knowledge Hub under UA-NATO Joint Commission is needed